

Joanna Brylak

Prawne uregulowania procedury apelacyjnej w aspekcie procesów karnych

Warszawa: C. H. Beck 2017, ss. 311

Książka autorstwa dr J. Brylak jest opracowaniem poświęconym polskiemu postępowaniu odwoławczemu. Problematyka ta jest niezwykle obszerna. Autorka zajmuje się więc w pracy bardziej kwestiami dotyczącymi modelowych rozwiązań wyznaczających charakter i podstawowe cechy postępowania apelacyjnego w polskim procesie karnym niż analizą poszczególnych przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących postępowania odwoławczego w zakresie apelacji.

W tytule pracy Autorka zastrzegła, że przedmiotem opracowania są prawne uregulowania procedury apelacyjnej w aspekcie procesów karnych. We wstępie do pracy wskazała także, że analiza zagadnienia będzie prowadzona z uwzględnieniem historycznego rozwoju tej instytucji. Rozważania dotyczą więc podstawowych rozwiązań i instytucji związanych z postępowaniem apelacyjnym w polskim procesie karnym.

Autorka podjęła się opracowania trudnej problematyki z uwagi na obszerność i złożoność zagadnień. Stopień skomplikowania podnosi charakter opracowania, które koncentruje się na analizach porównawczych, zmierzających do uchwycenia głównych kierunków rozwojowych procesu karnego w części dotyczącej postępowania apelacyjnego. Wymagało to dokonania analizy obowiązujących i wcześniejszych regulacji w celu ustalenia cech charakterystycznych obecnego modelu postępowania apelacyjnego oraz dokonania oceny obowiązujących rozwiązań.

Należy podkreślić, że prowadzony przez Autorkę wywód merytoryczny jest nie tylko na odpowiednim poziomie naukowym, ale także prezentowany w sposób jasny i przystępny, co powoduje, że praca ta może być polecona nie tylko teoretykom i praktykom zajmującym się problematyką prawa karnego procesowego, ale także aplikantom czy nawet studentom prawa.

Pierwszy rozdział pracy zatytułowany jest *Postulowane przez naukę założenia i konstrukcje prawne w dziedzinie procesu karnego*. W rozdziale tym Autorka zajmuje się wyjaśnieniem i zdefiniowaniem podstawowych pojęć procesu karnego, koniecznych w dalszej analizie zagadnień zakreślonych w tytule opracowania. Zajmuje się w szczególności wywołującym kontrowersje określeniem „istota procesu karnego”. Przedstawia źródła prawa karnego procesowego. W tej części pracy szczególnie interesujące są rozważania w zakresie możliwości stosowania postanowień Konstytucji RP w procesie karnym jako podstawy podejmowanych decyzji i rozstrzygnięć. Podobna analiza dotyczy kwestii obowiązywania obyczajów. Rozważania w tym rozdziale Autorka kończy niezwykle interesującą i ważną problematyką „uczciwego procesu”. Szkoda tylko, że tym zagadnieniom poświęciła tak mało miejsca w swojej pracy.

Drugi rozdział książki, zgodnie z tytułem, poświęcony jest głównym tendencjom i formom procesu karnego. W ramach tego rozdziału Autorka omawia źródła współczesnego procesu karnego. Przedstawia modele polskiego procesu karnego: z okresu sprzed II wojny światowej, w okresie Polski Ludowej, w okresie obowiązywania k.p.k. z 1969 r. oraz z okresu III Rzeczypospolitej. Zagadnienia te przedstawione są w ujęciu historycznym, ze szczególnym uwzględnieniem głównego zagadnienia pracy, to jest problematyki postępowania odwoławczego (apelacyjnego).

Ciekawe są rozważania w rozdziale III dotyczące procedur apelacyjnych w wybranych europejskich systemach prawnych. Autorka przybliży obowiązujące we Francji, w Niemczech i Rosji procedury apelacyjne. W paragrafie trzecim tego rozdziału Autorka dokonuje szczegółowej analizy zmian w zakresie procedury apelacyjnej w Polsce, począwszy od okresu przedwojennego. Zaczyna od analizy uregulowań k.p.k. z 1928 r. i zwraca uwa-

gę m.in. na odmienne rozwiązania w zakresie dopuszczania dowodów w toku postępowania apelacyjnego. Bardzo szczegółowo omawia wszystkie kolejne zmiany po drugiej wojnie światowej w k.p.k. z 1928 r. w zakresie systemu środków odwoławczych, a przede wszystkim przyjęcie dwuinstancyjnego postępowania sądowego (nowela z 1949 r.). Charakteryzuje szczegółowo kolejne nowele z lat 1952, 1955, 1959, 1961. Bardzo krótko omawia natomiast uregulowania k.p.k. z 1969 r.

Rozdział czwarty pracy poświęcony jest cechom apelacji jako środka odwoławczego. W rozdziale tym Autorka charakteryzuje szczegółowo apelację, koncentrując się na problemach wywołujących wątpliwości interpretacyjne w praktyce jej stosowania. W szczególności zajmuje się problematyką: *gravamen*, formą wnoszenia środka odwoławczego, wniosku o sporządzenie na piśmie i uzasadnienie wyroku oraz skutkami niezachowania wymogów w zakresie doręczania pism procesowych. Zawsze przedstawia własne stanowisko w zakresie poruszanych kwestii wywołujących rozbieżne interpretacje.

W ramach rozdziału czwartego Autorka zajmuje się także kwestiami dotyczącymi warunków dopuszczalności wniesienia apelacji. Analizuje szczegółowo głównie kwestie związane z terminem do wniesienia apelacji oraz wymaganiami ogólnymi dla pisma procesowego. W kolejnym natomiast paragrafie omawia zarzuty apelacyjne. Przybliżając omawianą problematykę, posiłkuje się nie tylko poglądami doktryny, ale także w szerokim zakresie orzecznictwem sądowym. Wreszcie w ostatnim paragrafie tego rozdziału Autorka przedstawia problematykę dotyczącą uzasadnienia apelacji. Rozważania te poruszają szereg problemów praktycznych, w szczególności dotyczących określenia kręgu osób uprawnionych do wniesienia apelacji.

Piąty rozdział pracy poświęcony jest postępowaniu przed sądami odwoławczymi. W ramach tego rozdziału Autorka najpierw charakteryzuje ogólnie przebieg postępowania apelacyjnego w polskim procesie karnym, koncentrując się na

zagadnieniach praktycznych, przede wszystkim związanych z badaniem warunków skutecznego wniesienia apelacji. Następnie omawia przebieg rozprawy apelacyjnej, także koncentrując się na zagadnieniach wywołujących rozbieżne interpretacje w praktyce, przykładowo dotyczące formy i sposobu podjęcia decyzji przez sąd w sytuacji skutecznego odstąpienia oskarżyciela prywatnego od oskarżenia (s. 217 pracy) czy interpretacji użytego w art. 453 § 2 k.p.k. słowa „wyjaśnienia” (s. 223 pracy). Ostatnia część rozdziału piątego poświęcona jest krótkiej charakterystyce postępowania dowodowego, a w szczególności dopuszczeniu dowodów.

Szósty rozdział pracy dotyczy rodzajów wyroków wydawanych w postępowaniu apelacyjnym. Najpierw Autorka charakteryzuje ogólnie rozstrzygnięcia sądów odwoławczych. W tej części pracy zajmuje się szerzej problematyką kierunku środka odwoławczego oraz związanym z tym zakazem *reformationis in peius*. Następnie przedstawia rodzaje orzeczeń wydawanych po rozpoznaniu środka odwoławczego. Rozdział szósty pracy kończą rozważania dotyczące wyrokowania na rozprawie apelacyjnej. Autorka analizuje poszczególne etapy wyrokowania (narada, głosowanie, sporządzenie wyroku na piśmie oraz promulgacja wyroku), koncentrując się na kwestiach wywołujących rozbieżności interpretacyjne w praktyce, przykładowo na kwestii dopuszczalności odroczenia wydania postanowienia w związku z wniesioną apelacją od uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji (s. 274 i n. pracy).

W ostatnim, siódmym rozdziale Autorka przedstawia szereg wniosków i propozycji zmian dotyczących kształtu procedury apelacyjnej. Zwraca przede wszystkim uwagę na potrzebę usprawnienia biegu postępowania. Nie ogranicza się tylko do postulatów w tym zakresie, ale proponuje także konkretne zmiany i rozwiązania. Proponuje poszerzenie stosowania uproszczonych form postępowania i częstsze stosowanie rozwiązań konsensualnych w polskim procesie karnym. Nie poprzestaje tylko na proponowaniu zmian i usprawnień procedury karnej, ale przedstawia kon-

kretnie propozycje zmian o charakterze ustrojowym i organizacyjnym w zakresie funkcjonowania sądownictwa. Wreszcie podkreśla konieczność przestrzegania zasad rzetelnego procesu w postępowaniu apelacyjnym, w tym poprzez zagwarantowanie oskarżonemu pozbawionemu wolności udziału w rozprawie odwoławczej.

Praca dr J. Brylak jest więc problemowym ujęciem zagadnienia procedury apelacyjnej w polskim procesie karnym. Autorka koncentruje się na omówieniu zagadnień problematycznych, wywołujących wątpliwości inter-

pretacyjne. Sposób i rodzaj prezentowanych zagadnień świadczy nie tylko o dobrej wiedzy teoretycznej, ale także i praktycznej. Autorka także odpowiada w pracy na postawione pytania dotyczące funkcjonującego modelu postępowania apelacyjnego w polskim procesie karnym. Szereg konkretnych propozycji zmian, w szczególności o charakterze ustrojowym, zmierzających do usprawnienia postępowania także zasługuje na pogłębioną analizę.

Praca dr J. Brylak jest wartościowym opracowaniem z zakresu procesu karnego, które wzbogaca dorobek nauki procesu karnego.

Maciej Rogalski